

Målnummer:	Ö1407-83	Avdelning:	
Domsnummer:	SÖ108-84		
Avgörandedatum:	1984-03-07		
Rubrik:	Fråga om utmätning av en häst som gäldenären ensam eller tillsammans med sin make har lämnat till en travtränare. Hästen har ansetts fortfarande befinna sig i gäldenärens egen eller makarnas gemensamma besittning, varför utmätning har kunnat ske med tillämpning av 4 kap 18 eller 19 § UB.		
Lagrum:	<ul style="list-style-type: none">• 4 kap. 18 § utsökningsbalken (1981:774)• 4 kap. 19 § utsökningsbalken (1981:774)		
Rättsfall:	NJA 1983 s. 436		

REFERAT

För uttagande av obetald å L.C. restförd skatt jämte restavgifter samt av Sundsvalls kommuns och Sidul Sport AB:s fordringar hos L.C. enligt slutbevis i mål om betalningsföreläggande utmätte kronofogdemyndigheten i Sundsvalls distrikt d 9 juni 1983 i travtränaren P-Å.S:s stall på Bergsåkers travbana en varmblodig travhäst, stoet Colonel Stille.

E.C., maka till L.C., anförde besvär i HovR:n för Nedre Norrland och yrkade att HovR:n måtte upphäva utmätningen. Hon anförde, att den utmäta hästen ägdes av henne och att hon stod upptagen som ägare till hästen såväl i Svenska Travsportens Centralförbunds register som i ett av henne åberopat köpeavtal, utvisande att hon d 23 mars 1982 köpt hästen för en köpeskilling av 15 000 kr. Hon åberopade vidare fakturor avseende köpet ställda på henne ävensom en försäkran, utfärdad av hennes moder och enligt vilket modern i mars 1982 försträckt henne 20 000 kr för inköp av häst, och ett äktenskapsförord mellan henne och L.C..

Kronofogdemyndigheten anförde i yttrande till HovR:n bl a: Enligt P-Å.S. är det från L.C. han erhållit tränaruppdraget och det är också denne P-Å.S. huvudsakligen har haft kontakt med. Äktenskapsförordet mellan makarna C. anger ej vilken egendom som skall tillhöra respektive make och saknar enligt myndigheten sakrättslig verkan. Att E.C. är registrerad som ägare till hästen och också återfinns på köpeavtalet som köpare är närmast en självklarhet med tanke på makarnas bakgrund. Lika självklart är att säljaren ställer fakturor på den som undertecknat köpeavtalet. Kronofogdemyndigheten hävdar att klaganden saknar ekonomiska möjligheter att både köpa häst och att vara hästägare. Makarna C. har tillsammans fyra minderåriga barn. E.C. var arbetslös hela 1981 liksom jan och febr 1982. Tiden aug-dec 1982 gick hon i vårdskola utan arbetslön och sedan april 1983 är hon ånyo arbetslös. Sociala myndigheten i Sundsvall har uppgivit att familjen C. vid ett flertal tillfällen erhållit socialbidrag och detta också under 1983. Hästens vård- och träningskostnader uppgår f n till 2 000 kr/mån. När hästen köptes hade sålunda E.C. varit arbetslös i över ett år. Enligt "intyg" från modern har hon lånat ut 20 000 kr för "att köpa en häst mars 1982". Modern är sedan några år änka med sju barn. Hennes make efterlämnade ingen förmögenhet utan hon lever på en ordinär änkepension. Inte heller har det styrkts genom uttagskvitton eller på annat sätt att hon i mars 1982 förfogade över 20 000 kr. Sedan kan man fråga sig varför modern lånat ut 20 000 kr för inköp av en häst där kontantinsatsen var 10 000 kr. Måhända är förklaringen att mor och dotter vid besök på myndigheten d 10 juni 1983 uppgav att hästens köpeskilling uppgick till 18 000

kr och att denna summa erlagts kontant till säljaren. Detta påstående från E.C. att köpeskillingen var erlagd kontant med 18 000 kr upprepades och att det fanns ett avbetalningskontrakt nämndes inte.

Riksskatteverket och Sidul Sport AB bestred bifall till besvären varvid riksskatteverket anslöt sig till kronofogdemyndighetens yttrande. Sidul Sport AB anförde bl a att travtränaren P.Å.H. uppgivit sig ha fått uppdrag av L.C. att träna Colonel Stille och att L.C. då påstått sig vara ägare till hästen och betalningsansvarig för den.

HovR:n (hovrättsråden Olsson och Christer Berg, hovrättsassessorn Björneke samt adj led Curt Berg, referent) yttrade i beslut d 1 sept 1983:

Skäl. Enär E.C. icke kan anses ha styrkt eller gjort sannolikt någon rätt till hästen skall besvären lämnas utan bifall.

HovR:ns avgörande. HovR:n lämnar besvären utan bifall.

E.C. anförde besvär och yrkade i första hand att utmätningen skulle upphävas och i andra hand att hon måtte föreläggas att väcka talan angående äganderätten.

Riksskatteverket, Sundsvalls kommun och Sidul Sport AB bestred ändring. Riksskatteverket yrkade i andra hand, att utmätningen måtte ske med förbehåll för tredje mans rätt och föreläggande enligt 4 kap 22 § UB lämnas.

Målet avgjordes efter föredragning.

Föredraganden, RevSkr Wahlberg, hemställde i betänkande, att HD måtte meddela följande beslut: Skäl. Som grund för sitt i HD i andra hand framställda yrkande, att utmätning skall ske enligt 4 kap 22 § UB, har riksskatteverket anført att staten, om det ej skulle anses föreligga presumtion för L.C:s äganderätt, i vart fall visat sannolika skäl för att hästen tillhör L.C..

Travtränaren har ej gjort gällande någon rätt till hästen och det har inte påståtts att hästen tillhör någon annan än L.C. eller E.C.. Det förhållandet att hästen vid utmätningstillfället varit i tränarens omedelbara besittning utsluter därför inte att den likväl skall anses ha varit i någon av makarna C:s eller i deras gemensamma besittning i den mening som avses i 4 kap 18 eller 19 § UB.

E.C. har uppgivit, att hon och L.C. tillsammans lämnat hästen hos tränaren. Utredningen ger ej säkert stöd för antagande att L.C. uppdragit åt tränaren att handha hästen. Med hänsyn till det anförda får hästen, ehuru den vid utmätningstillfället fanns i tränarens stall, anses ha varit i makarnas gemensamma besittning. Hästen skall därför enligt 4 kap 19 § UB anses tillhöra gäldenären L.C., om det inte framgår, såsom E.C. påstår, att den tillhör henne.

E.C. har till stöd för sitt påstående att hästen tillhör henne åberopat samma omständigheter som i HovR:n. I fråga om lånet från modern har hon tillagt, att modern av en tillfällighet hade de utlånade pengarna, utgörande hyresintäkter från en fastighet, i bostaden och att några lånehandlingar inte upprättades på grund av det nära släktförhållandet. - Det av modern utfärdade intyget är daterat d 21 juni 1983.

Riksskatteverket har i förklaring till HD åberopat vad verket och kronofogdemyndigheten tidigare gjort gällande i målet samt därutöver anført bl a följande: E.C. har varken upptagit hästen eller de uppgivna skulderna i sin självdeklaration avseende förmögenhetsförhållandena d 31 dec 1982. Inte heller i bouppteckningen efter hennes styvfar finns någon utestående fordran för modern angiven. Med hänsyn härtill och till att E.C:s förklaring till att modern förvarade 20 000 kr i kontanter i bostaden saknar sannolikhetens prägel får E.C. anses ha saknat ekonomisk förmåga att betala såväl de 16 000

kr som erlades till säljaren som de månatliga kostnaderna för hästen. Däremot får L.C., genom att under lång tid underlåta att betala påförda skatter, anses ha haft goda ekonomiska förutsättningar till både köp och innehav av hästen.

Av den utredning som förebragts i målet framgår inte att hästen tillhör E.C.. Vid sådant förhållande skall hästen anses tillhöra L.C.. Beslutet om utmätning skall alltså stå fast.

Skäl föreligger inte att enligt 4 kap 20 § UB meddela E.C. föreläggande att väcka talan om äganderätten till hästen (jfr NJA 1983 s 410 I och II).

Slut. HD lämnar besvären utan bifall.

HD (JustR:n Hult, Holmberg och Persson) fattade följande slutliga beslut:

Skäl. E.C. har i HD uppgett, att hästen lämnats till travtränaren för att under en månad tränas inför "kval" på en främmande bana. Vad i målet framkommit rörande omständigheterna vid avlämnandet av hästen och i fråga om de fortsatta kontakterna med tränaren visar att tränaren hade hand om hästen på L.C:s uppdrag och för dennes räkning eller på båda makarnas uppdrag och för bådas räkning. Vid sådant förhållande får anses att hästen vid utmätningstillfället var i L.C:s besittning eller i makarnas gemensamma besittning. Vid båda dessa alternativ föreligger en presumtion för L.C:s äganderätt, i det ena fallet på grund av 4 kap 18 § och i det andra på grund av 4 kap 19 § UB. Av den utredning som E.C. åberopat häremot framgår inte att hästen tillhör henne. Beslutet om utmätning skall alltså stå fast.

Skäl föreligger inte att enligt 4 kap 20 § UB meddela E.C. föreläggande att väcka talan om äganderätten.

Slut. HD lämnar besvären utan bifall.

Referenten, JustR Magnusson, med vilken JustR Broomé förenade sig, var av skiljaktig mening och anförde: Av utredningen framgår att den i målet aktuella hästen utmättes hos travtränaren. Denne har inte själv gjort gällande någon rätt till hästen och det har inte påståtts att hästen tillhör någon annan än L. eller E.C.. Fråga uppkommer emellertid om hästen, trots att den befann sig hos tränaren, likväl kan anses ha varit i någon av makarna C:s eller i deras gemensamma besittning i den mening som avses i 4 kap 18 och 19 §§ UB.

Frågan om besittningsbegreppets innebörd i hithörande fall har inte kommenterats närmare i förarbetena till UB. Det har framhållits (se SOU 1973:22 s 242) att frågan får avgöras enligt vad som i allmänhet gäller härom.

I doktrinen har man ibland räknat med att två personer kan ha besittning till samma sak utan att vara sambesittare eller gemensamma besittare, nämligen så att den ene har omedelbar och den andre medelbar besittning. Är den omedelbare besittaren (t ex en nyttjanderättshavare eller en depositarie) enligt avtal skyldig att tillhandahålla ägaren saken, skulle i så fall ägaren ha medelbar besittning. Från flera håll har det emellertid ansetts onödigt att laborera med detta begrepp (se Undén, Svensk sakrätt, 1973 s 50, och Hessler, Allmän sakrätt s 100). I stället bör man i exempelvis en överlåtelsesituation ta fasta på att den egendom som det är fråga om i vissa fall innehas av en utomstående tredje man.

Skäl talar för att man också vid tillämpningen av 4 kap 18 och 19 §§ UB bör undvika att bygga på ett vidsträckt besittningsbegrepp. Med hänsyn till de lättnader i bevishänseende för utmätningssökanden som föreligger när en viss sak är i gäldenärens eller i gäldenärens och dennes makes (sammanboendes) gemensamma besittning är det en naturlig utgångspunkt att tolka besittningsbegreppet restriktivt. En tänjning av begreppet utöver vad som får anses motsvara normalt språkbruk kan framkalla rättsosäkerhet.

Frågan bör emellertid ställas om inte utmätningssökandens försvåras i alltför hög grad om man i fall liknande det nu aktuella, när en gäldenär har lämnat en sak för förvaring ed, utgår från att saken inte längre är i gäldenärens besittning och att 4 kap 18 och 19 §§ UB alltså inte är direkt tillämpliga.

Utmätningssökanden blir i så fall närmast hänvisad till den allmänna regeln i 4 kap 17 §, enligt vilken det åligger honom att styrka att egendomen tillhör gäldenären.

I många fall torde det emellertid inte ha så stor betydelse för utmätningssökanden vilket av de angivna lagrummen som han är hänvisad till. I praxis har i fråga om tillämpningen av 4 kap 17 § slagits fast (se NJA 1983 s 436) att det visserligen åvilar utmätningssökanden att styrka gäldenärens rätt till egendomen men att detta inte är liktydigt med att bevisbördan för samtliga bevisfakta som är av betydelse i målet åvilar sökanden. Liksom i tvistemål kan det bli aktuellt med en fördelning av bevisbördan. Visas att gäldenären ensam har lämnat en sak för förvaring ed och att han därvid har uppträtt som ägare, torde det i enlighet med denna tankegång normalt ankomma på en utomstående som gör gällande att saken tillhör honom att förebringa bevisning om sin äganderätt. Med denna metod når man mestadels samma resultat i sak som vid en tillämpning av 4 kap 18 §, vilken utgår från att gäldenären har föremålet i sin besittning. I en del speciella situationer kan det också vara befogat att tillämpa presumptionsreglerna i 4 kap 18 eller 19 § analogiskt (se prop 1980/81:8 s 429 och 436).

I vissa andra fall, såsom när det är oklart vem som har lämnat in saken för förvaring, kan större problem uppkomma. Med hänsyn till vad som nyss har sagts kan det dock inte anses att de olägenheter som kan vara förenade med en snäv tolkning av besittningsbegreppet i 4 kap 18 och 19 §§ är sådana att de väger över de skäl som kan anföras till förmån för en sådan tolkning. Detta innebär i förevarande mål att makarna C. inte bör anses ha haft hästen i sin besittning vid utmätningstillfället, varken var för sig eller tillsammans. Det får i målet i stället prövas med tillämpning av 4 kap 17 § vem hästen tillhör.

E.C. har i HD, till stöd för att hästen tillhör henne, utöver vad som anförts i HovR:n åberopat att tränaren har fått uppdraget och också erhållit betalning av henne, att både hon och L.C. var närvarande när hästen lämnades till tränaren, att hon utöver lånet från modern för inköpet av hästen också fått ett lån från Rystadius AB på 5 000 kr och att hästen normalt är uppstallad på en gård för 400 kr i månaden.

Riksskatteverket har i HD på nytt framhållit att E.C. får anses ha saknat ekonomiska möjligheter att betala såväl priset som de månatliga kostnaderna för hästen. Däremot har L.C. haft de ekonomiska förutsättningar som krävs. Att han också är intresserad av hästar framgår bl a av att skulden till Sidul Sport AB avser travartiklar som har levererats till honom. Riksskatteverket har vidare pekat på att E.C. inte har upptagit vare sig hästen eller de uppgivna skulderna i sin självdeklaration avseende förmögenhetsförhållandena d 31 dec 1982.

Vid en samlad bedömning av vad som har blivit upplyst i målet kan det inte anses tillförlitligen utrett att hästen tillhör L.C.. Beaktas bör härvid bl a att det inte har blivit klarlagt vem av makarna C. som har uppdragit åt tränaren att ha hand om hästen eller om de har gjort detta gemensamt. Det är vidare oklart vilken betydelse som bör tillmätas det i målet åberopade köpeavtalet.

Det sagda innebär att hästen inte kan utmätas för L.C:s skulder med stöd av 4 kap 17 § UB. Med beaktande bl a av vad som har framkommit om makarna C:s ekonomiska förhållanden får det emellertid anses föreligga sannolika skäl att hästen tillhör L.C.. Hästen bör därför, i enlighet med riksskatteverkets andrahandsyrkande, med stöd av 4 kap 22 § UB kunna utmätas med förbehåll för E.C:s rätt.

På grund av det anförda bör HovR:ns beslut ändras på så sätt att utmätning

skall anses ha skett med förbehåll för E.C:s rätt. Utmätningssökandena bör föreläggas att väcka talan i saken mot E.C..

Sökord: Utmätning; Häst; Besittning; Galdenär

Litteratur:
